

COMEDIA

Zlata Gjungjenac kao „Princesa Marija“ u
opereti „Bonmarché“, u zagrebačkom
Tuškanцу.

Злата Ђунђенац као „Принцеза Марија“
у оперети „Бонмарше“, у загребачком
Тушканцу.

— Foto Tonka, Zagreb —

Comoedia

излази сваког понедељника. Главни уредник Никола Трајковић. Представник „Илустрације“ у редакцији Никола Б. Јовановић. Владислав Издавачко Удружење „Илустрација“ Београд, Космајска 22.

Неколико актуелних питања у Загребу

Интервју нашег уредника са г. Јулијем Бенешинићем, интендантом загребачког Казалишта

II

Не пишем сатиру на данашње уметничке односе, већ дајем други део интервјуа са интендантом загребачког Казалишта, и дивим се живцима тога човека. Нарочито у његовим рачунским односима са једном финансијском администрацијом, нееластичном и укоченом, и пуном страха од материјалне и кривичне одговорности пред Главном Контролом, мандарински свесном своје силе и моћи; пуном љубави према уметности, али лишеном сваке иницијативе и куражи, да се из своје замрзлоти бар толико открави, да саму себе не чини смешном. И шта ту вреди и смејати се и шкргутати зубима, кад са тим људима треба радити, и с њима заједно се спотицати о разне рачунске параграфе, увек исте, из месеца у месец, и увек лупати главом о један апсурд, одскакати и дочекивати се ногама на други апсурд. Дошло је дотле да се изгубила и мера и критеријум за бесмислено, које се прима као аксиома, а смеје се човек или љути само броју понављања, количини апсурда, квантитету, амплитуди...

Него интендант је озбиљан, леден. Њему то више није ни смешно, јер све то понавља се у актима, из месеца у месец, вози се вагонима од Загреба до Београда, износи у београдским надлежствима, пред највишим инстанцијама, и биће да је сав интендантов хумор у овим стварима један израз уљудности и такта, и да уз то има много од савршенства комичних улога, које уметници од расе играју подједнако добро и по стоти пут, чак ако им гори и кров над главом...

* *

— Сада бих од вас, г. управниче, желео неколико обавештења о материјалним односима театра, о материјалној могућности његова опстанка; неколико чисто „интенданских“ информација, у смислу како је реч „интендант“ схватана код нас, од шире публике: врховни економ, коме уз то не иде понајбоље, те мора да води сталну исполниску борбу за кредите?

— Мислите на питање прихода? Е, не доноси свака представа као гостовање Еми Дестинове, по 150—160.000 динара! Ни приближно толики није приход једне обичне представе. И сав тај приход ја сам дужан да предам државној благајни. Сам се појављујем као закупник који има профита само од евентуалног вишког прихода, т. ј. ако, и за колико приходи пребаце износ предвиђен буџетом.

— Али шта ће Управи профит? И тај вишак прихода преко буџета, кад се буџет постарао за све?

— Мора их имати, јер се без њих у даним околностима не може финансирати. Видећете!..

— И тај чудни однос „закупа“?

— Јест, господине, одврати интендант убедљиво, — Управа се појављује као закупник театра на један одређени плус, на тај вишак прихода, који јој је потребан као насушни хлеб, јер само њиме може слободно располагати. Истина, уз нека претходна одобрења, али тек, може.

— То би значило да управа Народног Казалишта мора трговати уметношћу, да би истерала профит или тај „одређени плус“?

Интенданш: — Управа мора форсирати неколико представа искључиво ради остварења тога плуса. Управа је присилена да даје лошији квалитет „робе“ или да уприличујескупа гостовања: једно је снижавање уметничког нивоа, друго новчано исцрпљивање позоришне публике. Један чист уметнички напор, као на пример Вагнеров „Парсифал“ доноси нам празну кућу и празну касу. Ми стојимо пред алтернативом: или лош театар, плитак и приступачан најширој публици, или прескуп и снобовски театар, пошто и један и други пуне кућу. Јер управа није господар своје касе нити може правити праву економију.

— Како то?

Интенданш: — Овако. Кратко речено: Казалишту је требало 20 милиона за последњу буџетску годину, а Казалиште је добило само 7 милиона.

— То значи да Казалишту недостаје 13 милиона?

— Тако нешто: недостаје му 12 и по милиона.

— Па зар се могу уштедети толики милиони?

Интенданш: — Уштеда нам је препоручена и редукције, али се толика суза уштедети не може ни уштедама ни скресавањем броја особља, ако се не би укинула опера, а то је немогуће. Персонал од 360 људи могли смо некако свести на 320, али се више кресати није могло, и то кресање не даје онолике милионе.

— Ипак сте морали учинити неке концесије, господине управниче, јер напокон, тешко да бисте нашли начина да покријете један дефицит од 12 и по милиона?

Интенданш: — Ове буџетске године, то јест од 1 априла 1924 до 1 априла 1925 г., потрошите се 15 милиона динара без обзира на приход.

— Дакле ипак концесија! Од 7 одобрених до 15 потрошених има само 8 непокривених милиона...

Интенданш: — Накнадних кредита добили смо 2.248 мил...

— Дакле, ново смањење дефицита?

— И то је све. А одакле даље живети? запитао се управник.

— Јест, одакле? припитах и ја.

Л. и Р. Брајловски, сценографи београдског Народног Позоришта, у Италији: Завршна сцена „Св. Бенедикт“ од Метерлинка, са јувеном чуоном талijanskom уметницом Маријом Мелато у насловној улози, у позоришту „Арђентино“ у Риму. Декор и костими од Брајловског.

L. i R. Brajlovske, scenografi beogradskog Narodnog Pozorišta, u Italiji: Završna scena "Sv. Benedikte" od Maeterlinka, sa žuvonom talijanskom umjetnicom Marijom Melato u naslovnoj ulazi, u kazalištu "Argentina" u Rimu. Dekor i kostimi od Brajlovske.

Један велики уметник у нашој земљи: Marcel Chiampi, париски пијаниста, даје своје концерте у Љубљани, Загребу и Београду крајем фебруара и почетком марта.

Jedan veliki umjetnik u našoj zemlji: Marcel Chiampi, pariški pianista, daje svoje koncerete u Ljubljani, Zagrebu i Beogradu potkraj veljače i početkom ožujka.

— Е, видите, за то су ту виши прихода. Они се смеју трошити по претходном одобрењу Финансиског Одбора или Министарског Савета. Али то се одобрење никад није добило на време, и ја бих се пред први, кад треба исплаћивати плате, нашао пред оваквом ситуацијом: све буџетске позиције за материјалне издатке исцрпене; плате би се могле исплатити једино од вишака прихода који су ту, у каси, али се не смеју дирнути, јер још није стигло оно претходно одобрење, које је увек тражено на време. Интенданту би остало само ово двоје: или да плате исплати из вишака прихода из касе, а без добивеног одобрења, или да обустави представе...

— Па како ради Београд?

— То сам се питao и ја, и видео сам да су тамошња господа нашла начин.

Какав је то начин ја, као интервјуиста, нисам могао дознати. Изгледа да су сви ти начини изум сваке поједине управе и ствар психологије, и личне куражи, и административне праксе и искуства дотичних управа и органа месне контроле. И „пословна тајна“ Зато сам прешао преко тога речима:

— Као што видим, то као да је тајни патент Београда. А који је Ваш патент, и како Ви радите?

— *Прошивзаконо*. Ја радим противзаконо. Сам сам давао налог за исплату плате из вишака прихода, и то привремено, до одобрења надлежних власти. С разним мотивацијама: једанпут због кризе, па се није могао састати Мин. Савет и дати одобрење, други пут Финанс. Одбор није био на окупу, трећи пут зато што су хитна акта по том предмету у Београду остала нерешена, и т. д.

Погледам куражног човека и нехотице, а г. Бенешић ће убедљиво и с нотом огорчења:

— Јест, *прошивзаконо*. И до накнадног одобрења ја сам лично дужан држави тих неколико стотина хиљада („Ја сам један од најзадуженијих људи у земљи“). Али неко мора узети на себе, кад Месна Контрола неће да даде визу. Јер тек ни министар нема намеру затворити театар на такав један начин!

Него има још дражеснијих ствари. На пример, питање тантијема. То су хонорари који се плаћају нашим и страним писцима и композиторима за право извођења њихових дела.

— Наш театар мора плаћати тантијеме, јер је везан уговорима од пре, а и да није везан... — рече интендант.

— Ви бисте поштовали Бернски уговор и ауторска права...

— Ми не плаћамо тантијеме само за Шекспирове ствари и за „Кир-Јању“, и тако још понешто као то...

— Иначе?

— Иначе вам је то једна дражесна пикантерија, те тантијеме! осмехну се интендант. Оне се одмеравају процентуално, према приходу представе и логично је да се одбијају од прихода представе. Тако је и гледиште Финансиског Одбора, који је признао

две врсте тантијема: *паушалне*, кад се дело купи једном за свагда, и за то је одобрено буџетом 100.000 дин. одсеком; остале тантијеме, где нема паушалног уговора, одбијају се процентуално, од прихода дотичне представе. Месна контрола плаћа све тантијеме из суме оних 100.000 дин., и паушалне и процентуалне. Преко 100.000 не даје визу. Међутим, то је мало, и ја сам се обраћао Министарству за повишење те позиције, а Министарство ме је упутило на буџет, дакле на тих 100.000 дин.! Одатле се ствара ова чудна ситуација: тантијеме износе просечно 10% од прихода, ја сам пријавио 5.000.000. дин. прихода, и 10% било би 500.000 дин. А ја имам само 100.000 дин. на расположењу. Или овако: ја имам 360 представа годишње, и ниједна не би смела донети више од 3.000 дин., да не би дала више од 300 дин. тантијема., јер $300 \times 360 = 108.000$ дин. Приход ми не сме бити већи, да не бих прекорачио позицију за тантијеме, а ја сам пријавио много већи приход, јер га стварно и имам. Шта да се ради? Ја видим само два излаза: или да се обуставе представе или да се дају бесплатне представе, да бисмо побегли од прихода који нам је сигуран. Зар то није пикантерија!

* * *

Све ово је тако јасно, да не треба ни објашњавати, јер — апсурди су необјашњиви. Истина, интендант загребачког казалишта их дисквалификује, називајући их пикантеријама. Или, можда, покушава човек да своје зло ублажи осмехом? Или је зар то један осмех уздржљивости, учтивости и лепог васпитања?

Ја не знам. У осталом, ко ће их знати, те загрепчане?

H. J.

P. S. — У идућем броју „Comoedie“ изићи ће свршетак овог интервјуа: мишљење г. др. Јулија Бенешића о узајамним гостовањима, како ансамбла тако и појединих уметника. Из њега ће се видети како се у мишљењу једног интенданта казалишта, чак и у таквој једној ствари, боре два принципа: уметнички и културно-национални с једне, и чисто фискални с друге стране, и да је то цепање мишљења, а проузрокује га један од оних апсурда, које је г. Бенешић тако снисходљиво назвао пикантеријама. Из тог апсурда — наметнуте жудње за високим приходом — вири похлепни и пожудни поглед интенданта — економа и руга се интенданту — уметнику, а на штету свих оних ради којих држава и одржава своја државна позоришта.

J.

Новитети у београдском позоришту

Опера.

Београдска Опера, на коју се у последње време толико виче, изгледа да се пробудила из инерције у којој је била последњих месеци. Ускоро имаћемо више премијера.

1. Vitezslav Novak, povodom koncerta "Kola" i "Zagrebačke Filharmonije" u zagrebačkom Kazalištu. — 2. Oskar Smodek, dirigent Narodnog Kazališta u Zagrebu.

— Atelier Tonka, Zagreb —
Витеслав Новак, поводом концерта „Кола“ и „Загребачке Филхармоније“ у загребачком Казалишту. — 2. Оскар Смодек, диригент Народног Казалишта у Загребу.

Branko Tepevac, direktor Varaždinskoga Kazališta.

Бранко Тепавац, директор Вараждинског Казалишта.

Тако прво иде, и то још у току овог месеца „Пољубац“ од Сметане.

Убрзо затим долази „Аида“ велика декоративна опера од Вердија. За ову оперу чине се нарочите декоративне и костимске припреме. Тако декор ради т. Загородњук, а костиме г. Жедрински. За ову представу инжињер г. Веља Јовановић, технички шеф позоришта, нарочито ће демонтирати позорницу, да би се на њој могли применити сви технички трикови који су у пројекту.

Све су припреме завршене и за „Царску Невесту“ од Мусорског. Декор је од г. Браиловског, који је израђен још пре његовог пута у Италију. Очекује се још само оркестрални материјал, па да се стави на репертоар.

Балет.

Г. А. Фортунато, шеф београдског балета, довршава припреме за велики Чајковски балет „Лабудово Језеро“.

Тако исто, ускоро ће се почети и са припремама „Српског балета“ за који музику компонује г. Ст. Христић, а кореографски део ради г. Фортунато, по мотивима које је прошлог лета сакупио у Јужној Србији.

Драма.

У драми се поред једног оригинала „Робови“, спремају више новитета. Тако „Мисао“ од Андрејева.

Пада у очи припрема за репризу старог „Нарциса“ са г. Исаиловићем у насловној улози.

МУЗИЧКА ХРОНИКА

Marcel Ciampi у Београду

Чувени француски пианиста Marcel Ciampi долази ускоро у Београд, пошто да концерте у Љубљани и Загребу. Његов програм за Београд изазвао је већ ретко интересовање и ми га зато износимо овде:

- 2 март, Манеж, 8^{1/2} час. у вече.
- 1. Fantaisie op. 17 (три дела) Schumann
Parmi l'immense symphonie ou flotte et regne l'Univers, un chant de douceur s'élève et monte dans les aires.
- 2. a) Alborada del Gracioso, Bouffon — M. Ravel.
- b) Barcarolle №6—G. Fauré
- c) l' Isle Joyeuse—C. Debussy.
- 3. Prelude choral et fugue—C. Franck.
- 4. a) Ballade op. 47
- b) Mazurka
- c) Valse posthume—Chopin
- 5. Légende de Louit — Francois de Paule-marchant sur les flots,

Мале вести

Гостовање Михаила Ковачевића

Наш Београђанин, који је дуже времена гостовао на страни, у Паризу, Копенхагену, Москви и Прагу, после дуже паузе враћа се опет као гост код нас.

У току наступајуће недеље играће у Београдском Народном Позоришту Освалда у Ибзеновим „Аветима.“ У истом комаду учествују још и ови наши прваци г. г. С. Тодоровић, Драг. Гошић и г-ђа Таборска.

Концерт Николаја Орлова у Београду

Чувени пианиста светског гласа Николај Орлов приредиће један свој концерт у Новој Згради Народног Позоришта 21. овог месеца.

Корисница Раше Плаовића: Дикенсов „Цврчак на огњишту“ у изведби Београдског Академског Позоришта

У велико се врше припреме у београдском Академском Позоришту да се ускоро стави на позорницу позната комедија „Цврчак на огњишту“ по роману Дикенсом, инсценисана нарочито за Другу Студију Художественог Театра. Овај ће се комад дати као корисница Г. Раше Плаовића, симпатичног младог уметника који је недавно отишао у иностранство на драмске студије.

„Цврчак на огњишту“ режира г. М. Ристић, а играју само чланови Академског Позоришта.

„Преча о господину Соњкину“ на београдској позорници

Спрема се нова руска ствар „Преча о господину Соњкину“ од Јушкијевича, познатог руског драматичара који је нарочито студирао средину руских Јевреја интелектуалаца.

Режира г. Ракитин. Главну улогу играју у дуплој подели наши одлични млађи прваци београдске позорнице г. г. М. Ристић и А. Златковић.

Наши цртежи

Цртеже из „Живог Леша“ и „Пљуска“ објављене на 12 и 13 стр. овог броја, израдио је г. Ст. Беложански, карикатуриста.

Тако исто, цртеж г. Ковачевића на 13, рад је г. Коњовода, такође познатог нашег карикатуристе.

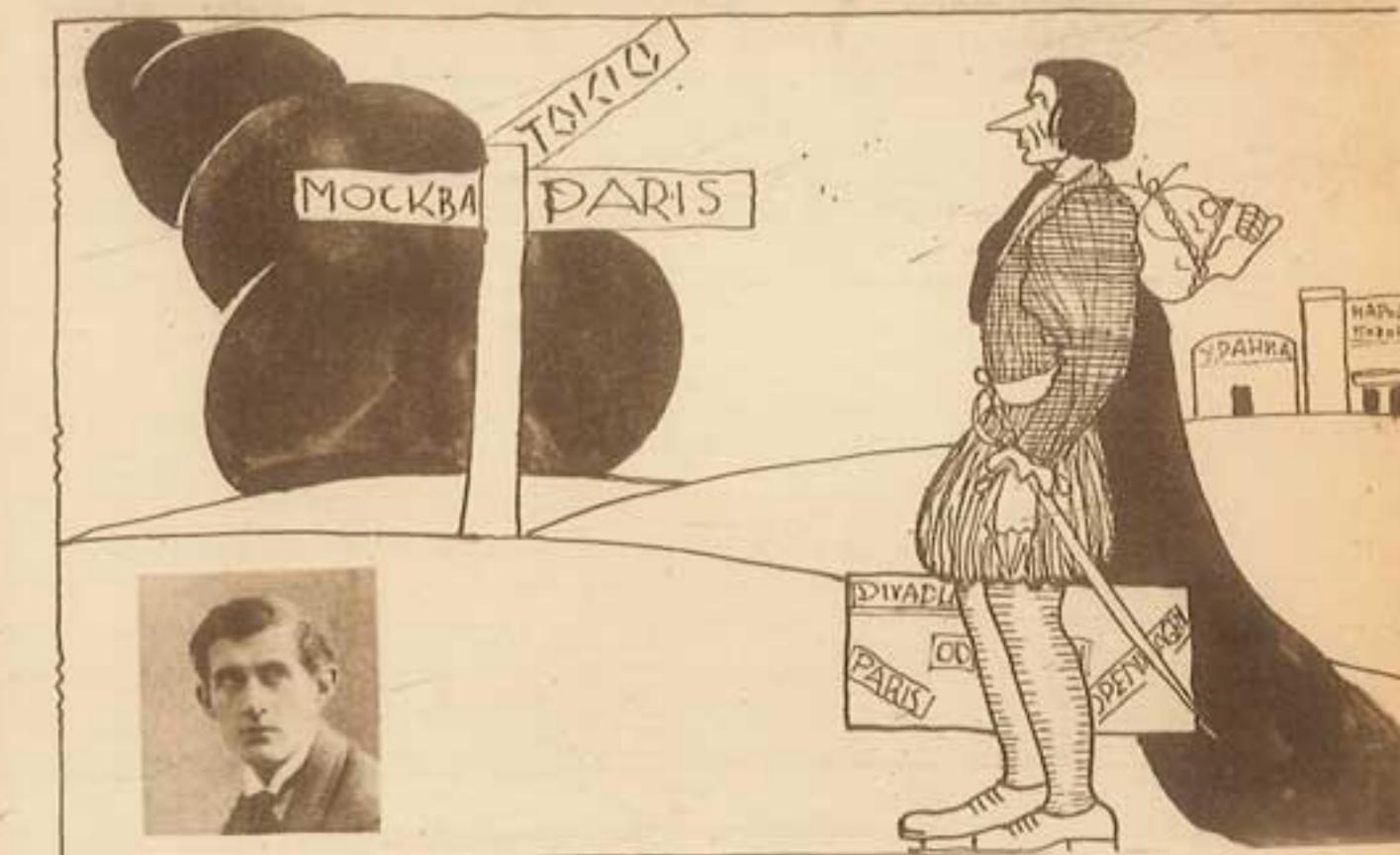
Иншеренцији

Пред репризом «Голготе» на београдској позорници

Поводом репризе „Голготе“, наш сарадник је посетио г. Милivoја Предића, шефа оделења Дирекције „Беља“, који се при-

Tolstojev "Živi Trup" na beogradskoj pozornici: (s lijeva) Knez Bratko (M. Savrilović), Feda (D. Miličinović) i Ivan Petrović (B. Nikolić).

Tolstojevo "Jeleni Loš" na beogradskoj pozornici: (s lova) Knez Bratko (M. Gavrilović), Feda (D. Miličinović) i Ivan Petrović (B. Nikolić).

Пецијин „Пљусак“ на београдској по-
зорници: Стојан (Д. Сотировић), Ци-
ганка (А. Паранос) и Марко (Д. Гинић). —
Доле: Пред одлазак у иностранство, Ми-
хailо Ковачевић, познати наш драмски
уметник, игра Освалда у „Аветима“ у
току идућег недеље.

Pecljin „Pljusak“ na beogradskoj pozornici:
Stojan (D. Sotirović), Ciganka (A. Paranos)
i Marko (D. Ginić). — Dolje slike: Pređ
odlazak u inozemstvo, Mihailo Kovačević,
poznati naš dramski umjetnik, igra Oswal-
da u „Avetima“ tijekom idućeg tjedna.

времено налази на раду у Министарству Финансија и упутио му је неколико питања, на која је Г. Предић љубазно одговорио:

— Када сте написали „Голготу“? упитао га је.

— Пре 19 година, када сам био у Немачкој, одакле сам комад и послао на конкурс под псеудонимом „Philostratus“. Било ми је 21 година. Али то није био мој први комад: један је отишao у ватру, још док сам био ћак и који сам морао да уништим због рђавих оцена у школи. Други („Прави Пут“-1900) изгубио се у архиви покојног Тихомира Остојића, који је добио да га оцени као члан Управе Новосадског Позоришта. Тако трећи „Голгота“, успео је да пређе преко београдске позорнице, па не само то, него је био и награђен краљевом наградом на драмском конкурсу 1907. године. Пре рата је у Београду тај комад био игран 15 или 16 пута, а затим је обишао и све позорнице у унутрашњости Србије, па чак је прешао и с оне стране Саве и Дунава (Нови Сад, Осек). „Голгота“ је превођена на мађарски, руски и чешки: да ли је играна на тим језицима, нисам могао сазнати. После рата игрana је у Скопљу, Новом Саду и Сарајеву.

— Како сте дошли на идеју да обрадите тај предмет?

— Ко ће то да памти? Било је давно. Колико се сећам, прву ми је идеју дало једно весело друштво, које је једног суморног дана пролазило поред прозора собе у којој сам спавао. Тргла ме је из сна тиха свирка тамбураша, коју је пратило неколико гласова који су певали песму: „хвалила се жута дуња“ и постепено се изгубила у даљини. Не знам ни сам зашто, али ме је та песма дирнула, па сам онако у полусну и младићкој машти, замислио с ове стране прозора некога који је несрећан: тако, нека млада девојка, која страда од окoline, и тако даље. Оно друго, колико знам, дошло је само по себи, као што то увек бива.

— Јесте ли написали сем „Голготе“ још који комад?

— Јесам. Године 1909. у априлу, играна су „Снови“, комад у четири чина, а 1912. год. једночин „Зaborављен Дуг“, који је штампан у „Звезди“. Пред сам рат написао сам и официрску драму „Мора“, која је пропала у рату заједно са „Сновима“. Од „Снова“ су пре кратког времена пронађене роле, те ћу покушати да из њих поновно склопим комад.

— У јавности постоји мишљење да сте сасвим престали писати. Зашто за сво ово време нисте ништа писали?

— То није тачно. За време рата, разуме се, нисам могао писати. Али одмах при самоме свршетку рата, у Италији, написао сам драму у четири чина „Пуковник Јелић“, коју сам предао Народном Позоришту у Београду још почетком 1920. године и који је све до пре неколико дана чекао да буде узет „у поступак“. Ако не буде никаквих нових сметњи, биће приказан још ове сезоне. Дакле, као што видите, за 25 година написао сам 6 различних комада, који су били лоше среће са приказивањем, али када су били приказани, имали су успех, с којим сам, бар ја, задовољан. Вероватно да бих написао још који комад, пошто имам

доста готовог материјала. Али ви знаете да се позоришни комади пишу за позорницу, а не за позоришне фијоке, и нашто да их пишем, када нисам био сигуран да ће бити игранi?

— Надате ли се успеху ове репризе?

— Како да вам кажем? То више није моја ствар. Комад је награђен и веома успео пре 19 година. Како ће данас бити, то не знам. Рачунајући на труд и вољу коју су уложили редитељ и глумци, ја мислим да ће бити успеха. Али на тај успех, после толико година, ја лично не рачунам. Када је позоришна управа већ решила да ме реактивира као драмског писца, било би ми милије да су прво играли „Пуковника Јелића“, па тек после да су оживели моје првенче, на кога се већ заборавило. Као што видите, радио сам, али у незгодно време, у незгодним приликама, па се отуда ништа о томе не зна. У осталом, ја сам, захваљујући рату од једном застарео. А на млађима свет остаје. Тако не мислим ја, већ и све позоришне Управе.

— Зашто сте се после рата одвојили од своје, позоришне, струке и напустили је?

— Прво и прво, позориште није моја „струка“, већ ми је ово што данас радим. Друго, као драматург Скопљанскога Позоришта, пре великога рата, ја сам стекао уверење да се човек, улазећи у позориште као чиновник, све више удаљава од њега и тоне у администрацију и редовне неизбежне послове. Ја лично налазим да смо ми, драмски писци, много ближе позоришту када смо ван њега, него ли када смо у њему. И зато сам се одрекао свих претензија у овоме правцу и налазим да нисам погрешио. А писаћу и даље, ако ме буду играли, иначе је све то узлудан труд.

Београдски културни живот

Преглед рада »матине=а« у Француском Клубу,
а нарочито рада драмске секције

Не рачунајући успеле конференције и концерте већих размера који се дају ван просторија клуба, имали смо у току ове сезоне неколико врло успешних матинеа благодарећи активности г-ђе Л. Христић председнице клуба и г-ђе Васел.

На једном од првих матинеа, осим осталих тачака, г-џа Потоцка је дала једну малу успелу рецитацију, а г. Јовановић, талентовани члан наше Опere, својим суделовањем у музичком делу учинио је привлачним овај матине. Желети је да чешће пута чујемо певаче оваквих способности као што је г. Јовановић.

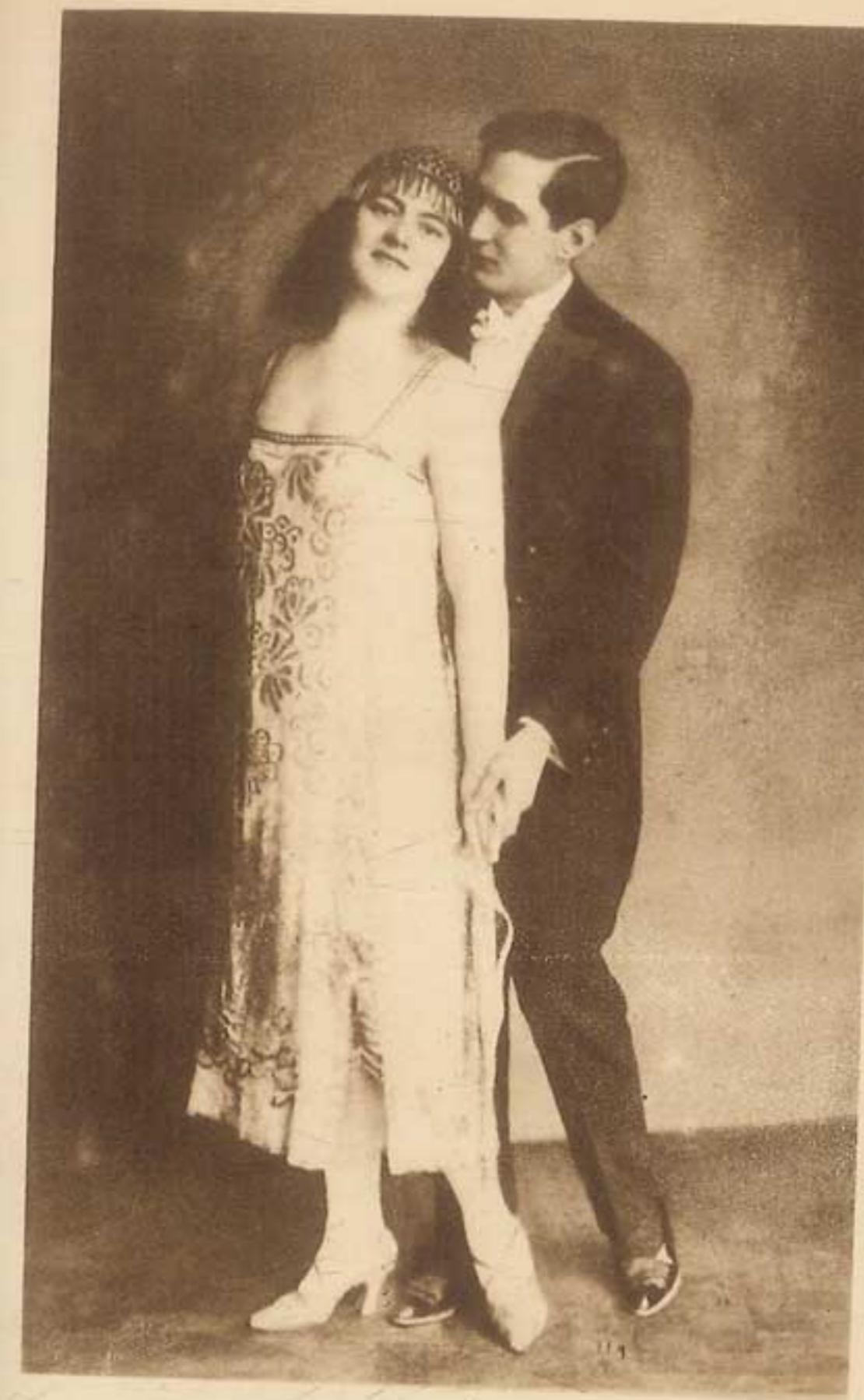
Наредни матине (14. децембра) пружио нам је прилику да чујемо симпатичне аматере, г-ђу и г. Ђају у лепо одабраном програму за клавир и флауту. У позоришном делу мала и фина салонска комедија „Chez les Martin“ пружа прилику г-џи Потоцкој и г. А. Е. Bergier-y да развију своје способности.

Žlata Đungjenac i Milan Šepes: Duet iz
operete „Bonmarché“ u zagrebačkom
Tuškanцу.

— Foto Tonka, Zagreb. —

Злати Ђунђенац и Милан Шепеџ: Дуэт
из оперете „Бонмарш“ у загребачком
Тушканцу.

Mila Popović — Mosinger i Milan Šepes:
Duet iz opere „Bonmarché“ u zagrebačkom
Tuškanцу.

— Foto Mosinger, Zagreb —

Мила Поповић — Мозингер и Милан
Шепеџ: Дуэт из оперете „Бонмарш“ у
загребачком Тушканцу.

Као што је у клубу уобичајено програм се свршава једном тачком продукција, те смо овога пута, благодарећи г. Васелу француском конзулу видели једну врло лепу серију слика старих француских замкова, сакупљену са пуно укуса.

Следећег матинеа (28 децембра) концертни део испуњавају: млада пианисткиња г-џа Розалија Адања ученица Музичке Школе с једним концертом од Баха а г. Мирко Петровић члан Опере, био је бисиран. Матине се завршило једном лакодијом од Енкена „Un mariage au Telephone“, комад је публику слатко наслеђао благодарећи интерпретаторима г. г. X. и A. E. Bergier-a, који су под упутством гђе Васел потпуно успели.

Наредни матине (25 јануара) био је посвећен деци. Међу малим уметницима падају у очи нарочито мали Lonton Leu који једног дана можда бити велики виолиниста и његова партнерка мала Милка Поповић прати га на клавиру, на начин до стојан једног будућег уметника. Затим „Marquis et Marquise d' Oceanois“ мимирана тема даје малом Loulou Leu као маркизу и малој Леки Лазаревић као маркизи да нас слатко наслеђуј.

Највећа тачка је „Le Proces de Bick“ лепа дечија комедија. Не поменути ансамбл био би грех. Мала Нина Еристоф, Злата Ђорић, Олга Радојковић, Лујо Давичо, Иваничуеф, Милка Поповић, потпуно успела, затим Бојана Душковић, Pierre Cumming, мали Американац који пре месец дана није знао ни речи француски а сада игра на њему, врло интересантан својом флегмом и америчким акцентом. Честитамо гђи Васел која је овај комад спремила, и малим уметницима који су мали само растом.

Две мале балерине, ученице гђе Хитрово: Мира Шотен и Јелена Атанасијевић, допуњавају успех ове представе. И пројекције су овога пута биле посвећене деци „Француска деца.“

Последњи матине (1 фебруара) био је у част г. Де Бије-абив. француског посланика, и успео је преко сваког очекивања.

Прво, концертни део (Поповић — виолина; Живковић — репрезентација), затим комедија у једном чину „Лекар и Кројач“ изведені су врло добро.

Гђа Васел може и са овим матинеом да буде потпуно задовољна. Њен труд око спремања ученика и организовања матинеа није био узалудан и њена „класа“ дикције и декламације напредује видно, и ми ћemo од сада редовно пратити њен рад.

J.

Београдски артистички живот

Слободно Позориште

Слободно Позориште у сали „Уранија“ напредује у сваком погледу. Пошто је одмах од почетка осигурало себи сталну публику, почеће ускоро да даје и веће и замашније оперете.

Тако међу првима, даје се стара, увек пријатна, увек популарна оперета „Мамзел — Нитуш“ са музиком од Херве-а. У

овом комаду наша ће публика имати више пријатних изненађења. Тако ће г. Добрица Милутиновић, наш уважени трагичар, играти једну веселу и бриљантну улогу Лорија каплара, улогу која за њега има нарочиту драж, јер ју је већ играо у почетку своје каријере, давно пре неких двадесет година. Ту ћemo имати прилике да чујемо г. Добрицу да пева. Друго изненађење је поновно ступање на позорницу, после дуже паузе, г. М. Динуловића, познатог комичара, иначе сина славног Динуловића. Он је у улози Целестина незаменљив. У темпераментној и пикантној улози Данизе појавиће се г-ђа Полић. Шамплопра пева г. Турински.

Ми у иностраниству

Изложба наше позоришне уметности у Паризу

Неки дан је дефинитивно решено да и наша земља учествује на овогодишњој великој интернационалној уметности у Паризу, у одељењу за позоришну уметност. Тако сада и Београд и Загреб спремају многе моделе својих најуспелијих декора, костима и маски. Нарочито се одабира из националних комада. Али детаљи о овоме још су непознати.

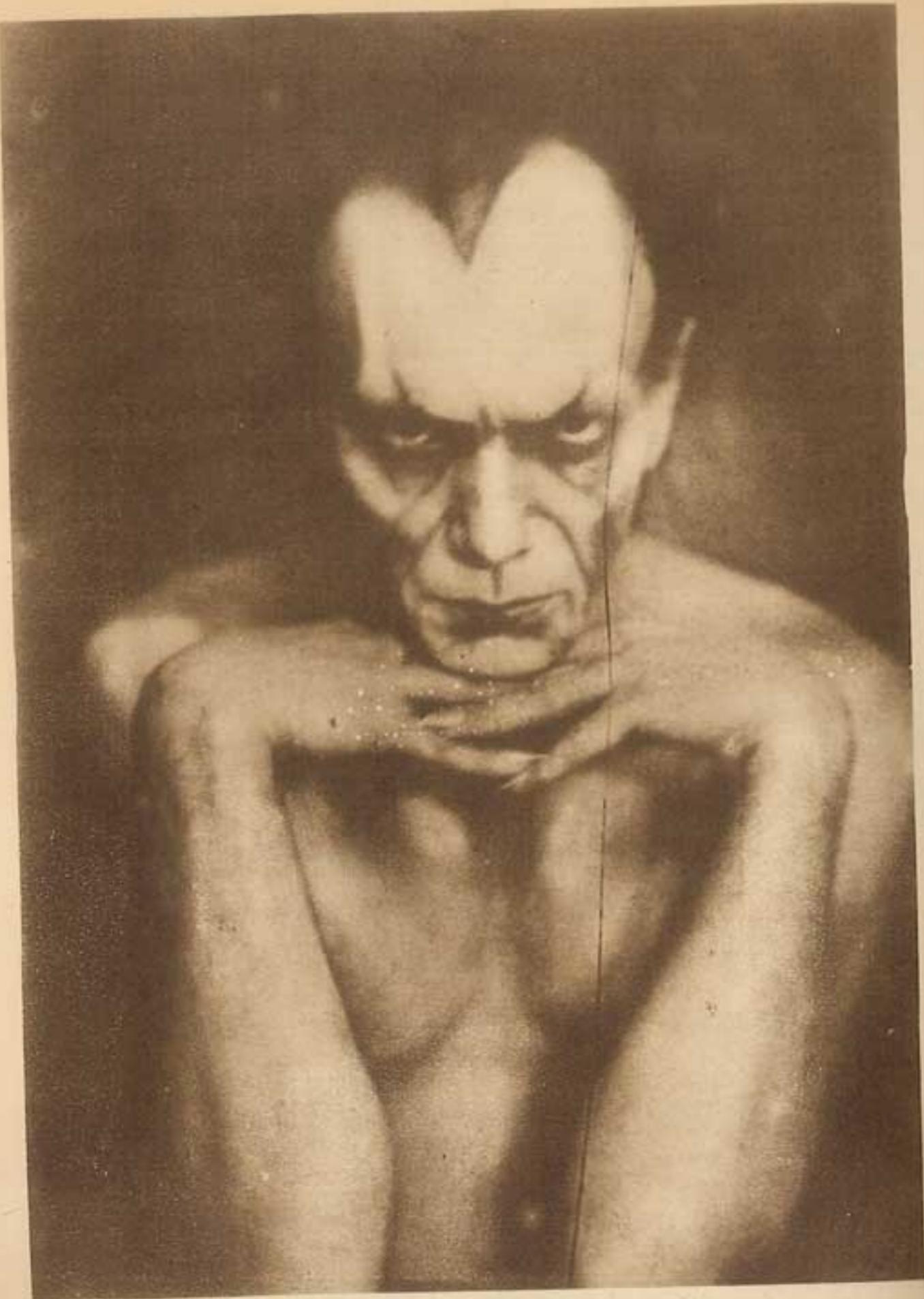
Можемо од своје стране рећи само толико, да ће учествовати на овој изложби и наша „Сомоедија“ са једном позамашном колекцијом фотографија, које су снимљене на премијерама београдског позоришта, и објављене у току времена у нашем листу.

Полемика

Писац «Баш Челика» г. Д-р Димовић о извођењу свога дела

Загребачка „Ријеч“ од 5 фебруара, доноси ово писмо упућено њој да га објави:

Успротивио сам се данашњој представи мoga дела „Баш Челик“ из разлога, што је драма на сцени тек упала израђена, те приказивачи не могу да се подаду свом осећају, који би и у нама оживио специфично драмско осећање својствено Баш Челику, та представа оставља гледаоце константно хладним. Дело није још оживело на сцени. Последица тога је и да архитектура драме није дошла до свог изражaja; мистерије трагедије, у чему и лежи њено значење, не разоткрива се на сцени; приказивање до њега уопште ни не допире. Обраћам се зато свим својим литерарним пријатељима и непријатељима, да ме помогну у мом настојању, како би бар у идућим представама могао остварити један део од својих уметничких интенција. Врло је тешко говорити самом аутору о том; можда моји назори не вреде ништа, можда су моја настојања посве погрешна, али мени се мора пружити прилика да то опробам. Видео сам, примера ради, инсце-

Александар Верешчагин, редитељ и члан Новосајдског Народног Позоришта, спрема сада Јевтовог „Фауста“ (драму) за новосајдску позорницу. У улози Мефиста.

— Фото Мунћ, Нови Сад —

Aleksandar Vereščagin, redatelj i član Novosadskog Narodnog Pozorišta, pripravlja sada Goetheovog „Fausta“ (dramu) za novosadsku pozornicu. U ulozi Mefista.

Ујилдова „Салома“ на позорници Народног Позоришта у Новом Саду: Салома (г-ђа Лескова), Ирод (г. Спасић) и Јоханон (Р. Веснич).

Wildeova „Saloma“ na pozornici Narodnog Pozorišta u Novom Sadu: Saloma (g-dja Leskova), Herod (g. Spasic) i Johanon (P. Vesnic).

нацију I. чина (даље не знам како је). Слика је укусна, лепа, до-
падљива, али нема ништа заједничко с Баш Челиком. Није из
њега израсла, не говори његовим језиком: мени директно смета
развитку радње. Можда је режијско сватање позоришта погод-
није за публику од муга; док ми се не пружи прилика, да се о
противном уверим, моје је убеђење да се оваково тумачење дела
на сцени преживело, да не значи за нашу драматику ништа и
да дело тражи другачије приказивање. Хвала сваком оном ко ми
помогне да дође до тога, па онда нека ме и напада до миле
воље, ја ћу се упустити у сваку поштену и разложну борбу —
ми и тако имамо безброј великих драмских проблема темељито
да раптичтимо — али док не дође до тога, морам да изјавим,
да је узалудан труд око овакве представе, да она не значи за
дело ништа.

Д-р Димовић.

Сарајевски позоришни живот

Нови управник, нови комади

С. Ђоровић: *Он*, комад у 1 чину, из живота Херцеговачких
Муслимана. Редитељ Н. Хајдушковић. — Х. Бенавенте: *Последњи
менует*, драмска слика из француске револуције у 1 чину. Реди-
тељ А. Бек. — Б. Љ. Нушић: *Два лопова*, прича у 1 чину. Реди-
тељ Н. Хајдушковић.

Први пут у суботу, 31 јануара.

Опет једно богато и успело вече. Ми смо склони да то
припишемо у заслугу г. Нушићу, делимично као писцу једне од
ових актовки, а делимично и као новом управнику нашег позо-
ришта. Г. Нушић је вешт и практичан позоришни специјалист,
добар технички познавалац сцене и оних који се на њој крећу,
а још бољи психолог оних пред рамном. Г. Нушић и као позо-
ришни човек и као личност од утицаја, биће од велике користи
развоју нашег позоришта. Под његовим режимом се почело до-
бро. Нушић је као писац, знао да створи позоришну публику.
Ако му, и као управнику сарајевског позоришта пође за руком,
без компромиса на рачун новца позоришта, учинити Сарајлијама
позориште духовном потребом, то ће бити једно позитивно дело,
леп резултат оног „сувишка енергије“ који је споменуо у разго-
вору са писцем ових редакта.

„Он“ је старинска, бинска, примитивна сцена, пуна песме и
уздаха: и колико је песма јак ефекат, толико уздисање ствара
веома опасне ситуације које демаскују и најмање остатке диле-
татизма.

„Последњи менует“, снажан драмски чин познатог шпанског
драматичара, носиоца Нобелове награде, приказан је и инсцени-
ран одлично. Режија г. Бека је посао уметничке савести и отме-
ног стила. Реченице су имале свој смер, речи, што код нас ретко
бива, свој звук. Г-ђа Бек — Богданова и М. Коретић и г. Стар-

чић а нарочито Новаковић, изразили су не само понос, него и
хероизам француске аристократије, којој не дозвољава презирање
не мржња, да стрепи пред одлуком јакобинског трибунала. На-
супрот тој аристократији која у очи смрти игра менует и до
последњег тренутка остаје галантна, стајали су људи од крви
који нису само салонске лутке.

„Два лопова“ г. Нушића су у ствари само једна духовита
козерија, стављена у уста лопову који краде новац и који своје
дело оправдава пред лоповом који краде част и домаћу срећу.
Из колегијалне солидарности лопов неће да квари посао своме
другу, кога и зове „колега“. После одржане лекције он диже
паре и излази кроз прозор кроз који су обојица и дошли. Пу-
блици је пријала ова мала, добро приправљена порција морала.

J. A. K.

Новосадско Народно Позориште.

Вајлдова »Салома«

Идући за подизањем уметничког ниво-а, позоришна управа
нам је дала и Вајлдову: „Салому“ у режији г. Верешчагина.

Комад је успео у свом сукобу страсти и заноса, у решавању
проблема чистих високих душа, и оног фаталног што вуче ве-
чито на доле, — и успео игром г-ђе Лескове (Салома), која је
дала чар девојке „чије су ноге бели голубови“ и сву похоту
једне разбуктане љубави чудне и опоре као укус крви. Г. Веснић
(Јоханан) водио је својом игром чудно расположење мистике и
фанатизма, и давао тако једну јаку импресију. Врло успео био је
г. Јовановић (Тигелин) и г. Ђ. Стојчевић (Сирјанин) који већ има-
одлике будућег уметника. Група Јевреја (г. г. Величковић, Синај-
чић, Динић и Лазаревић) савршена; група војника (г. г. Живано-
вић и Душанић) врло успела. Г. Васић (Назарешчанин) увек до-
бар, овога пута био је јако инпресиван. Режија г. Верешчагина,
који је уметник виших способности, успела је у стилу и удубљи-
вању у проблем, и била је за гледаоце једно пријатно изненађење.
Новосадско позориште почиње да корача својој будућности, са
пуно воље и пуно полета. А публика? Она и даље поспано пуни
кафане, и тапше кабаретским играчима. Све у стилу културног
расадника српске просвећене „Атине“.

Марибор

Гостовање Художественика

Како смо већ јавили, Художственици су гостовали у Мари-
борском позоришту, давши три представе: „На дну“ од Горког
(31 јануара), „Женидбу“ од Гогола (1 фебруара) и „Браћу Ка-
рамазове“ од Достојевског (2 фебруара).

Миливоје Ст. Предић, писац „Голготе“ која се после петнаестогодишње паузе давала у београдском „Манеку“. — Маestro Јосип Хаџе, музичар из Сплита, прославио је недавно двадесет-пет година свог композиторског рада.

Milivoje A. Predić, autor „Golgote“, koja se nakon petnaestogodišnje pauze дала у београдском „Манеку“. Maestro Josip Hatze, zičar iz Splita, прославио је недавно двадесет година свог скла-

M. PODOVIC - MOSINGER

Mila Popović — Mosinger као „Принцеса Марија“ у оперети „Бонмарш“ у Тушканцу, у Загребу.

Мила Поповић — Мозингер као „Принцеза Марија“ у оперети „Бонмарш“ у Тушканцу, у Загребу.

— Foto Mosinger, Zagreb —

Прве вечери позориште није било баш најбоље посекено, због тога што су Художественици дошли неочекивано, али је зато публика тај немар надокнадила на другим двема представама.

Мариборски листови говоре о представама у самим суперлативима, као што се у осталом једино и може говорити о Московским уметницима.

Нарочито хвале Г. Павлова, као дворског саветника Поткољесина у Гогољевој „Женидби“.

Paris i „revue“

„Revue“, najfrekventiranija oblast teaterske poluumjetnosti, приваћи у десет великих париских Music-Halla svako veče oko dvadeset hiljada гледалaca. Dive tih revija, takozvane „vedette“ popularnije су у Паризу од свих уметника и свих diplomata. На великим boulevardima, на трговима faubourga, у закуцима Montmartrea, у тјесним улицама Latinskog Kvarta одједном вам се заустави чудна друžina: један harmonikaš, један violinist, један puhač и један пјеваč. За час сјати се око њих стотне људи. Пјеваč porazdijeli за franak сваком своју „partituru“ и онда почне јавно подучавање и пјеванju најновијих „chansona“. Стотине људи на улици пјева „succès“ госпоја Mistinguett или Raquel Meller. Обадвије су славне „vedette“; једна је „kreirala“ chanson „La Belote“ (од Maurice Yvaina) друга познату „Violteru“ (од José Padille).

Ti chansoni, које пјевука, fućka, mumlja и на које pleše, cjeлива и уživa цјели Pariz, чине срž revija. Svaki chanson добива свој најчаробнији декор. На десетке egzotično обућених mannequina s правилним линijama ногу и diskрtno razgaljenim grudima nosi најfantastičnije stilizacije raskoši tropskih ptica, све „svila“ i teško „nojevo“ перје, blistavi „alemi“ i suho „zlato“, испред divnih zastora, чја се ватrena duga просипа у стотине teških bora, i slažu по pozornici slike iz priča i vizije razbludnih snova, dok konačno ne izleprša из svih tih divota „vedetta“ да запјева свој chanson „Rajske Ptice“. За један оријентални chanson вidi се на zastoru silhoutte egzotičnih indijskih hramova, аkad se zastor spusti, вidi се, да су sjenu bacile предивно обућене оријенталне пlesačice s visokim zlatnim kubetima na глави и mnogostrukim nizovima бiserja по рукама и око врата. За познати chanson „La Belote“ опет обичан „teaterski“ декор једне uredske sobe, u коју Mistinguett долази да траži mjesto tipkačice: delikatni nesporazumak govorene scene завршује пјевanjem chansona. Понекад пlesačice i mannequini само илustriraju chanson, koga пјева обична pjevačica na rubu scene.

„Vedette“ су i pjevačice i plesačice i glumice i akrobatkinje. Mistinguett глуми vanredno tipovi fabričkih faubourga i osvaja buržuјe na juriš. Raquel Meller је vanredna kino-glumica te je slavljena kao interpretkinja главне uloge u jednom filmu iz poljsko-jevрјеског živoia.

Cijela „revue“ nije drugo do mozaik divno dekoriranih chansona. Понекад се, dakako, умећу i glumljene scene, akrobatske тоčке i често plesne atrakcije, ali срž је chanson, succès. Сve je težište на vizuelnom, a svrha, да се забљеши egzotikom kostimskih boja i tjesničkih forama. Tehnički se izmjenjuju scene na pozornici sa scenama ispred divnih zavjesa тако, да се scena може mijenjati i slike redati jedna za другом. Od slike do slike treba frapirati alogikom ambijenta i dekora.

Ta je alogika očita, ако се pogleda било која revija. У „Casino de Paris“ rezidenciji госпоје Mistinguett, дaje се revija „Bonjour Paris!“ Да се види, каква је alogična zmešancija u poretku слика, donosimo redom nekoliko:

1. „hram ljubavi“, simbolični kostimi svih ljubavi: platoske, blesave, seoske, ladanjske, prodajne, bolesne, itd.; plesna тоčка на chanson „Bonjour Paris!“;
2. „galantna pustolovina“ mimičko-plesna тоčка, stil galantnog doba, chanson „Oh! Marquise“;
3. „trube!..“ plesna тоčка dviju plesačica pred zavjesom.
4. „je li muško ili žensko?..“, šaljiva pantominska ilustracija istimenog chansona;
5. „za vremena cara“ dvije slike из ruske proшlosti, pantomima s plesom na ruske narodне пјесме; свака revija u Parizu има своју руску sliku i te су svuda најстилске и најумјетничке;
6. „iz daleka јесте нешто...“ chanson pred zavjesom;
7. „hello Pariz!“ dolazak Mistinguett из Amerike; пlesno glumačka scena; veliki nastupi kostima.
8. „colazak u Casino“ chansoni Mistinguett. —

I tako dalje...

Dolaze i Španija i Italija i Afrika i Karneval i piramide i raj nebески i „vrt, који расте“ i krojački salon i tako dalje...

Na radost svih очију, које су једне raskoši i egzotike uz velike talambase živoga Montmartrea hiljade људи osrednjeg ukusa, csrednjeg mozga i osrednje sayesti uživaju u music-hallima pravi Paris. Jer заиста, u svom stilu revija је нешто што је најpariškije!

Стилдбергова „Непогода“ на београдској позорници: Д. Раденковић у улоги Господин, коју је улогу играе у дуплој псусли са М. Гавриловићем.

Strindbergova „Непогода“ на београдској позорници: Д. Раденковић и улоги Господин, коју је улогу играе у дуплој псусли са М. Гавриловићем.

Варијете „Касина“ у Београду. — Најуспјелије тачке у одличном фебруарском програму: 1) Париски дуо Mary Delorme и Henry Dalors. — 2) Jackie Coogan, одлични имитатор. — 3) Акробати на кугли 5 Geltner-a. — 4) Duo Morgan, одлични играчи модерних игара и Step Grotesk Duo.

Cabaret „Касина“ у Београду. — Najuspješnije točke u odličnom februarskom programu: 1) Pariški duo Mary Delorme i Henry Dalors. — 2) Jackie Coogan, odlični imitator. 3) Akrobati na kugli 5 Geltner-a. — 4) Duo Morgan, odlični plesači modernih igara i Step Grotesk Duo.

Русија

Прослава десетогодишњице Московског Камерног Театра

Недавно је прослављена свечано десетогодишњица од оснивања Московског Камерног Театра.

Прослава је извршена у Великом Театру, и како листови јављају, трајала је дубоко у ноћ. После свршене редовне представе прочитao је члан Камерног Театра В. Каменски јубиларни пролог, после чега се поново дигла завеса а на позорници били искупљени сви чланови позоришта на челу са примадоном Коневом и чувеним редитељем и оснивачем овог позоришта, Танровом.

Са просценија се тога тренутка спустила платна на којима су биле изложене све листе свих играчких комада у том позоришту, за прошлих десет година.

Ансамбл и његове вође поздравио је велики број изасланника разних државних, културних и уметничких корпорација, који су сви нагласили велике заслуге и значење Московског Камерног Театра за развој и историју руског казалишта. Најуспелија честитка је била од стране чланова Художественог Театра, који су се појавили у костимима из „Вишњевог Сада“ и поздравили чланове Камерног Театра са једном згодном парофразом текста „Вишњевог Сада“.

Депутација је било безброј. Чак су се међу њима појавиле и изасланства удружења акробата руских циркуса.

На све честитке Танров је одговорио кратко и топло, изјавивши да ће Камерни Театар свој уметнички рад увек сматрати за радост и главну дужност.

Велики немачки глумац Моиси гостује у Москви

Познати немачки глумац Александар Моиси завршио је ових дана у Московскому Великом Театру своје гостовање, и са својим пријатељима уметницима опростио се у нарочитој представи у Московскому Художественом Театру.

Моиси је том приликом играо сцену из „Хамлета“ у којој је учествовала и чувена Книпер-Чехова, А. Тарасова и В. Јешов.

Јубилеј Грузинског Народног Позоришта

У Тифлису је ових дана прослављена седамдесетпетогодишњица Грузинског Народног Позоришта. Тај је датум прослављен и по целој Грузији.

Нов комад Алексеја Толстоја

Алексеј Толстој, који се је нарочито прославио оригиналном прерадом познате Чапекове утопистичке драме „Р. У. Р.“, написао је нов позоришни комад, који се зове „Протеривање ѡавола из људи“. Овај ће се комад први пут дати у Петрограду.

Мозаик

Невоље Исидоре Дункан

Из Брисла јављају листови да је тамо стигла из Берлина Исидора Дункан, чувена играчица и оснивач школе модерног балета. Она се сада налази у врло неповољним материјалним приликама, и како гласови круже намерна је да прода сва своја љубавна писма која је примила од многих знаменитих личности.

Интервјуисана од новинара изјавила је: „Остаћу у Брислу док ми не дозволе да могу отпутовати у Париз. До сада ми је француска влада одбила потребну визу на пасошу, па могу прећи границу. Она ме сматра као опасног комунисту, јер је мој муж Рус и имам школу у Москви“.

Ја желим да дођем у Париз и да тамо продам две своје куће, које су моја својина. Једне париске новине одрекле су ми право на њих, и мислим да ми француска влада зато и не да дозволу за прелаз у Париз. Продаја тих кућа дала би ми потребна средства да се вратим у Москву и продолжим рад у мојој школи.“

Упитана даље, да ли је истина да њу помаже новцем совјетска влада, одговорила је:

„Није истина. Совјети су ми само поклонили једну зграду за моју школу. Имам још 30 ученица које су из широких слојева народа и њима је тек петнаестак година, те их бесплатно издржавам и учим. Та деца умиру од глади. Зато сада тражим новац да спасем своје дело и своје ученице.“ Још је додала да није истина да она мисли продати своје аутографе и љубавна писма. Један је међутим амерички лист био од ње затражио да му дозволи да може објавити њене успомене и њене аутографе, али није дошло до споразума, него су још преговори били брутално прекинути. Исидора Дункан непоколебљиво верује да ће јој француска влада ипак дозволити улаз у Париз.

ФИЛМ

Из цркве на платно

Француски калуђер Лутил познат је књижевник.

Многе своје приче и новеле потписивао је са Петар Ермитски.

Недавно једна француска филмска фирма изводила је за биоскоп једну од Лутилових новела.

Глумац који је требао да игра улогу свештеника нагло се разболи. Умољен Лутил замени га да би се филм само завршио. Али је Лутил тако уметнички одиграо своју улогу, да га је филмско предузеће одмах ангажовало с великим платом.

Тако је отац Лутил оставио цркву, да би се посветио — платну.

Лепи филмски уметник Dagmar Godowski, који изванредно игра младе Кинезе у многим филмовима из живота народа у земљи кризантема.

Lijepi filmski umjetnik Dagmar Godowski, koji savršeno predstavlja mlađe Kineze u mnogim filmovima iz života naroda u zemlji krizantema.

Одговорни уредник Никола Трајковић. Власник „Илустрација“ Београд-Загреб. Годишње претплата 180 динара; полугодишња 90 динара; тромесечна 45 динара. Претплата са шаље у Београд, Космајска улица, 22. „Макарије“ А. Д. Земун. — Odgovorni urednik Nikola Trajković. Vlasnik „Ilustracija“ Beograd-Zagreb. Godišnja pretplata 180 dinara; polugodišnja 90 dinara; tromesečna 45 dinara. Preplata se šalje u Zagreb, Narodno Kazalište. „Makarije“ A. D. Zemun.